

aardrijkskunde

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 3.21, 3.24 en 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 3.21 t/m 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020 van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijd aan de directeur van de school van de gecommitteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommitteerde.

- 3 De gecommitteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommitteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommitteerde.
- 4 De examinator en de gecommitteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinator en de gecommitteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommitteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examinator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinator en door de gecommitteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
 - 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
 - 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Als het antwoord op een andere manier is gegeven, maar onomstotelijk vaststaat dat het juist is, dan moet dit antwoord ook goed gerekend worden. Voor het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
 - 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
 - 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
 - 7 Indien de examinator of de gecommitteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
 - 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
 - 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 T.a.v. het verkeer tussen examinator en gecommitteerde (eerste en tweede corrector):
Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:

Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen zijn geen vakspecifieke regels vastgesteld.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Wereld

Opgave 1 – De positie van Sri Lanka in het wereldsysteem

1 maximumscore 2

- Een voorbeeld van een juiste onderbouwing van uitspraak 1 is: de (totale) waarde van de import is groter dan de (totale) waarde van de export. 1
- Een voorbeeld van een juiste onderbouwing van uitspraak 2 is: Sri Lanka is voor de export sterk afhankelijk van één product (textiel) / één land (de Verenigde Staten). 1

2 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste redenering is:

- Tijdens de koloniale periode werd Sri Lanka lange tijd gebruikt als exploitatiekolonie, 1
- zodat de economie en/of infrastructuur van Sri Lanka vooral gericht bleef op de export van onbewerkte grondstoffen en/of landbouwproducten / Sri Lanka zich door een langdurige afhankelijke positie moeilijk kon ontwikkelen. 1

3 maximumscore 2

- Een voorbeeld van een juist argument vóór de stelling is: Hambantota International Port kan in Sri Lanka leiden tot spread-effecten / werkgelegenheid. 1
- Een voorbeeld van een juist argument tegen de stelling is: door het alleenrecht van een Chinees havenbedrijf wordt Sri Lanka (volledig) afhankelijk van China / wordt het lastiger voor bedrijven uit andere landen om te investeren in Sri Lanka. 1

4 maximumscore 2

- India 1
- Een voorbeeld van een juist antwoord is: China kan met de aanwezigheid in de Indische Oceaan / Sri Lanka meer invloed / controle uitoefenen op een mondiaal belangrijke scheepvaartroute. 1

Opgave 2 – Energietransitie in Sub-Sahara Afrika

5 maximumscore 2

Uit de redenering moet blijken dat

- het energieverbruik per inwoner in centrumlanden / de meest welvarende landen groter is dan in (semi-)perifere / minder welvarende landen, 1
- maar dat de energiebalans niet alleen bepaald wordt door het energieverbruik, maar ook door de aanwezigheid van (fossiele) brandstoffen (en opgewekte duurzame energie) die onafhankelijk is van het ontwikkelingspeil. 1

6 maximumscore 2

- Uit het antwoord moet blijken dat in China het energieverbruik per inwoner toeneemt en in Sub-Sahara Afrika niet. 1
- Uit het antwoord moet blijken dat het energieverbruik / de levenstandaard in Chinese steden groter is dan dat in steden in Sub-Sahara Afrika. 1

7 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste redenering is:

- Zonne-energie (wordt voor iedereen / overal goedkoper en) kan op lokale schaal / kleine schaal / overal worden opgewekt, 1
- zodat afgelegen regio's / perifere gebieden zich ook (onder een op fossiele brandstoffen gebaseerd elektriciteitsnetwerk) kunnen ontwikkelen. 1

8 maximumscore 1

Uit het antwoord moet blijken dat door de energietransitie de luchtvervuiling (door het verbranden van hout / mest / kerosine) zal afnemen.

9 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- Als mensen toegang hebben tot zonne-energie zijn ze voor hun brandstofgebruik minder afhankelijk van houtkap / ontbossing, (oorzaak) 1
- waardoor boomwortels de bodem beter blijven vasthouden (en bodemerosie wordt tegengegaan). (gevolg) 1

Aarde

Opgave 3 – Rotsboog Azure Window in Malta

10 maximumscore 2

Uit de beschrijving moet blijken dat

- de Afrikaanse en de Euraziatische plaat convergeren / naar elkaar toe bewegen, 1
- waarbij delen van de zeebodem (langs breuken) omhoog geduwd zijn (en boven de zeespiegel uitgekomen zijn). 1

11 maximumscore 2

- Golven erodeerden de onderkant / basis van derotsboog. 1

- Door (chemische) verwering loste de kalksteen aan de onderkant / basis van derotsboog op. 1

12 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- In de herfst- en wintermaanden is de luchtdruk boven het Middellandse Zeegebied lager dan in de zomer / is het hogedrukgebied (dat in de zomermaanden boven het Middellandse Zeegebied ligt) naar het zuiden verschoven, (oorzaak) 1
- waardoor lagedrukgebieden en/of depressies vanuit het westen / vanaf de Atlantische Oceaan het Middellandse Zeegebied kunnen binnendringen. (gevolg) 1

13 maximumscore 2

- Uit het antwoord moet blijken dat kalksteen waterdoorlatend is. 1

- Voorbeelden van juiste andere oorzaken zijn:
 - De neerslag die valt, valt vooral in de wintermaanden.
 - Veel water / neerslag verdampft (in de zomer).
 - Op een klein eiland als Malta is de ondergrondse zoetwatervoorraad klein.1

Opgave 4 – Landschapszones en geofactoren

14 maximumscore 2

- gematigde zone 1
- subtropische zone 1

15 maximumscore 3

Een juiste beschrijving moet de volgende drie stappen bevatten:

- De grens tussen gebieden met een A- en B-klimaat is gebaseerd op de droogte-index / het verschil tussen de neerslag en de (potentiële) verdamping. 1
- De grens tussen gebieden (op gematigde breedte) met een C-, D-, en E-klimaat is gebaseerd op verschillen in temperatuur. 1
- Klimaatverandering zorgt op mondiale schaal / overal voor een temperatuurstijging (terwijl veranderingen in neerslag variabeler / minder eenduidig zijn) (en grenzen tussen gebieden met C-, D-, en E-klimaten meer zullen verschuiven dan de grens tussen gebieden met een A- en B-klimaat). 1

16 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste manieren zijn:

- Hooggelegen gebieden zijn kouder dan laaggelegen gebieden.
- Door gebergten ontstaan stuwingssregens / ontstaat een lijzijde en een loefzijde.

per juiste manier 1

17 maximumscore 3

Voorbeelden van juiste argumenten zijn:

- In nieuw gesteente / sediment worden tegenwoordig grote hoeveelheden door de mens gemaakte materialen (zoals plastic / fosfaten / metalen) aangetroffen. (geofactor: gesteenten en reliëf)
- De mens heeft temperatuur verhogende broeikasgassen aan de atmosfeer toegevoegd. (geofactor: klimaat en lucht)
- De mens heeft bodems uitgeput / vervuild. (geofactor: bodem)
- De mens beïnvloedt de loop van rivieren / bouwt dammen in rivieren / pompt grondwater op. (geofactor: water)
- De mens verwijdert vegetatie / beïnvloedt de leefomgeving van dieren / zorgt voor het uitsterven van dieren en vegetatie. (geofactor: flora en fauna)

per juist argument, mits vanuit verschillende geofactoren 1

Opmerking

De geofactoren hoeven niet expliciet in het antwoord genoemd te worden.

Zuid-Amerika

Opgave 5 – De Andes in Chili en Argentinië

18 maximumscore 1

- Antofagasta (1) - a
 San Pedro de Atacama (2) - c
 Fuerte Esperanza (3) - b

Opmerking

Alleen als drie antwoorden juist zijn een scorepunt toekennen.

19 maximumscore 3

- Voorbeelden van juiste verschillen zijn:
 - Bij vlakke subductie vinden aardbevingen ook verder landinwaarts nog ondiep plaats.
 - Bij vlakke subductie ontstaat (in tegenstelling tot bij normale subductie) een breed / uitgestrekt hoogland.

2

Opmerking

Per juist verschil 1 scorepunt toekennen.

- Een juist antwoord is: de dichtheid van de (jonge) oceanische lithosfeer is te laag / de (jonge) oceanische lithosfeer is niet zwaar genoeg (om de mantel ingetrokken te worden).

1

20 maximumscore 2

Uit de uitleg moet blijken dat

- in de Atacamawoestijn nauwelijks neerslag valt, (oorzaak)
- waardoor de kleding nauwelijks aangetast wordt door (chemische) verwering (en nauwelijks vergaat). (gevolg)

1

1

21 maximumscore 1

Uit het antwoord moet blijken dat een gesteente een erts wordt genoemd als er van een delfstof / metaal bruikbare hoeveelheden in het gesteente zitten.

22 maximumscore 2

- Uit het antwoord moet blijken dat in het Andesgebergte ertsen gevormd worden door vulkanische activiteit / het stollen van magma.
- Uit het antwoord moet blijken dat bauxiet gevormd wordt (door verwering / oxidatie) in tropische bodems (en die zijn er in het Andesgebergte niet).

1

1

Opgave 6 – Ontginding van het Amazonegebied

23 maximumscore 1

Een voorbeeld van een juist gegeven is: bij Manaus / in Brazilië ligt een vrijhandelszone waarin 600 bedrijven eindproducten produceren (terwijl in Europa het stereotiep beeld bestaat van een werelddeel dat alleen maar grondstoffen exporteert).

24 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste redenering is:

- De bevolkingsgroei veroorzaakte druk op de beperkte draagkracht van het Andesgebergte, 1
- zodat door het begaanbaar / bereikbaar maken van het dunbevolkte Amazonegebied nieuwe gebieden geschikt werden gemaakt als leefgebied. 1

25 maximumscore 1

Uit het antwoord moet blijken dat de Amazone tot ver landinwaarts / tot en met Manaus bevaarbaar is voor grote zeeschepen.

26 maximumscore 2

- Een voorbeeld van een juist antwoord op nationaal schaalniveau is: binnen Brazilië worden veel steden / gebieden met elkaar verbonden door (spoor- / vaar)wegen. 1
- Een voorbeeld van een juist antwoord op continentaal schaalniveau is: de vrijhandelsgebieden van Brazilië liggen in de grensregio's. 1

27 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste argumenten zijn:

- (delen van) De buurlanden van Brazilië zijn (door de ligging van het Andesgebergte en het Amazonegebied) vanuit Brazilië lastig te bereiken. (dimensie natuur)
- Tussen Zuid-Amerikaanse landen zijn de samenwerkingsverbanden vaak instabiel. / Politieke samenwerking komt binnen Zuid-Amerika maar moeilijk op gang. (politieke dimensie)

per juist argument

1

Opmerking

De dimensies hoeven niet expliciet in het antwoord genoemd te worden.

Leefomgeving

Opgave 7 – Stadsherstel Amsterdam

28 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste oorzaken zijn:

- Bedrijvigheid / Werkgelegenheid verdween uit de binnenstad.
- Vooral welvarende mensen trokken uit de stad.

per juiste oorzaak

1

29 maximumscore 2

- Uit het antwoord moet blijken dat grachten moesten plaatsmaken voor infrastructuur zoals wegen en parkeerruimte.

1

- Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

1

- Door auto's in de binnenstad nam de onveiligheid / milieuvervuiling / geluidsoverlast in de stad toe.
- Doordat water werd vervangen door asfalt nam het hitte-eilandeffect in de stad toe.

30 maximumscore 1

Uit het antwoord moet blijken dat bij Stadsherstel Amsterdam renovaties in handen zijn van burgers (in plaats van gemeentes of het bedrijfsleven).

31 maximumscore 3

- Een voorbeeld van een juist antwoord is: uitgaanscentra kunnen zorgen voor (geluids)overlast / drukte in de buurt.

1

- gentrificatie

1

- Voorbeelden van een juist gevolg zijn:

1

- Er kwamen voorzieningen in de wijk die niet aansloten bij de wensen van de (oorspronkelijke) bewoners.
- De (huur)prijzen van de woningen stegen.
- De oorspronkelijke bewoners werden uit de buurt verdreven.

Opgave 8 – Stormvloedkeringen in Nederland

32 maximumscore 2

- Uitspraak 1: Kromme Nol 1
- Uitspraak 2: Hollandsche IJsselkering 1

33 maximumscore 3

De drie natuurlijke omstandigheden zijn:

- springtij 1
- een (zeer zware) noordwesterstorm 1
- piekafvoeren van de rivieren 1

34 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste redenen zijn:

- Havengebieden / Scheepvaartroutes blijven goed bereikbaar. (economische dimensie)
- Grote delen van de Zuidwestelijke Delta behouden (met beweegbare keringen) hun ecologische waarde / een brakwater milieu / hun getijdewerking. (dimensie natuur)

per juiste reden, mits elk vanuit een andere dimensie

1

Opmerking

De dimensies hoeven niet expliciet in het antwoord genoemd te worden.

35 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste redenen zijn:

- Het IJsselmeer is een belangrijke nationale drinkwaterbuffer.
- Het zoete water draagt bij aan het tegengaan van verzilting (in laag Nederland / in de omgeving van het IJsselmeer).

per juiste reden

1

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per examinator in de applicatie Wolf.
Accordeer deze gegevens voor Cito uiterlijk op 23 juni.

6 Bronvermeldingen

bron 1 t/m 18 Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling, 2024

foto's:

bron 2 www.maritimegateway.com, 2020

bron 7 Coldhubs, 2021

bron 9 Shutterstock, Joseph Sohm, 2014

Shutterstock, Iakov Kalinin, 2018

Shutterstock, Ekipaj, 2013

Shutterstock, Susan888, 2018

bron 13 NRC Handelsblad / DPG, 2021

bron 15 Stadsherstel Amsterdam, 1955

bron 16 De Hallen Amsterdam – Architecture tours

bron 18 Shutterstock, Stock1987, 2022

kaarten:

bron 3 en 4 Noordhoff,Grote Bosatlas editie 56, 2021